

## Oboustranný radiotelegrafní styk dělostřelectva s dělostřeleckým letounem.

V období ostrých střelb dělostřelectva vyskytuje se vždy otázka: má se trvati na dodržování oboustranného radiotelegrafního styku děl. antény s děl. pozorovatelem z letounu, či bude se hleděti jen k tomu, aby byla splněna úloha děl. pozorovatele, t. j. aby provedl zastřílení nebo kontrolu palby a způsob spojení zůstane ponechán úmluvě děl. pozorovatele s anténním důstojníkem?

Zpravidla bude se trvati na tom, aby oboustranný radiotelegrafní styk byl dodržován.

Ze svých zkušeností (hlavně ze spolupráce s dělostřeleckým učilištěm 1931) jsem přesvědčen, že oboustranného styku lze dosíci vždy (ovšem jsou-li v pořádku radiotelegrafní stanice), a přece upřímně prozradím, že s oboustranným spojením při ostrých střelbách dělostřelectva jsem pracoval jen tehdy, bylo-li to výslovně nařízeno. A mimo mne jest jistě mnoho jiných pozorovatelů, kteří oboustranně pracovali, jen když musili.

Proč? Není to snad neznalost morsových značek, jak si mylně vykládají dělostřelci, když pozorovatel pracuje jednostranným radiotelegrafním spojením. Je mnoho jiných důvodů, aby se děl. pozorovatel vyhnul pracovati oboustranným spojením, když nemusí. Některé uvedu:

1. Pozorovatel je v příjmu rušen jinými stanicemi, hlavně rozhlasem. Tak tomu je hlavně na střelnici v Milovicích, kde se střílí odpoledne a kdy „vzduch“ je přímo nabit různými stanicemi. Nejhlavnějšími rušiteli jsou — pro svou blízkost — Liblice a Poděbrady a z německých Königswusterhausen.

Předvídám ihned námitku, že tyto a jiné stanice lze odladiti a odpovídám: ano, stanice lze odladiti, ale za jaké trpělivosti duševní a námahy fyzické (upozorňovati pilota, aby snížil obrátky motoru, opětne slézání k přijimači, aby pozorovatel vyhledal místo, v němž nejméně ruší příjem chod motoru — a toto místo je hodně nízko — při tom kontrolovati terče pozemní stanice atd.).

Práce je zkomplikována, přejde-li pozemní stanice na „pomocnou vlnu“, ježto pozorovatel je nucen slézt pod sedadlo a tam novou vlnu postavit (vysilač jest vstaven v pozorovatelském sedadle vzadu). Při tom nesmí zapomenouti zástrčku šňůry od sluchátek vytáhnouti a postarati se o to, aby mu padák nepřekážel (má jej zavěšen před sebou od kolen výše).

2. Nevyhovující kukla. Sluchátka na uši se připevňují dvěma způsoby; buď se připevní přímo na uši a kukla se přes ně přetáhne nebo se na nasazenou kuklu připevní tak, aby byla přesně proti otvorům, jež kukla má v místech, kde jsou uši. Navrch pak v obou případech se připevní brýle (ty před startem jsou vysunuty na čele).

V prvním případě sluchátka svými okraji, byť byly opatřeny gumovými polštářky, tlačí na skráň a tlak po delší době působí bolesti hlavy (bušení a hučení v hlavě). Pomoci tomu nelze, ježto kukla musí býti pevně přitažena, aby bylo dosaženo účelu kukly — zamezení vzduchovému proudu přístup k hlavě.

V druhém případě sluchátka musí býti upevněna co nejvíce k otvorům kukly, ježto posunutím sluchátek zvuk místo do ucha jde do kukly. Znamená to po celou dobu spolupráce seděti. To je možno jen při spojovacích cvičeních, ale ne při ostré střelbě, kdy je střelivo přesně odpočítáno a tudíž nemá přijíti žádná střela nazmar tím, že by zůstala „nepozorována“.

I nejohroženější pilot časem zakryje cíl (křídlem). Nemůže tedy pozorovatel zůstat sedět, musí neustále od okamžiku, kdy dal povel „rr“, cíl viděti a toho dosáhne jen tím, že nesedí.

A nyní brýle. Ježto mají dosáhnouti svého účelu, chrániti oči, musí přesně přiléhati k obličejí, což se nestane, má-li pozorovatel nasazena sluchátka. Důsledek: vítr brýle podfukuje, oči slzí, vítr vhání slzy na sklo a pozorovatel — nevidí. Nezbyvá v tomto případě než pozorovati se sedadla.

3. Pozorovatel nemá zajištěno, že je v ž d y schopen příjmu. Důvody: Ladičí kruh není možno fixovati na naladěné vlně, ježto chodem motoru se třese celý trup letounu a tedy i přijímací stanice. Je třeba neustále doladovati.

Hodina, kdy se má střelba úloha s letcem, ač byla při domluvě stanovena, není dělostřelectvem dodržována vlivem různých okolností (předchozí úlohy nebyly do stanovené hodiny dostříleny a p.). Anténní důstojník hlásí na pozorovatelnou navázání styku s pozorovatelem a v 99% případů oznámí pozorovateli: „Čekejte.“ Pozorovatel potvrdí příjem a čeká...

Toto „čekejte“ se někdy protáhne až na půl hodiny. Vmyslete se nyní do situace pozorovatelovy, jenž chce úlohu s dělostřelectvem bezvadně provést a při tom nemá pocitu naprosté jistoty, že určitě zaslechne volání pozemní stanice „Baterie připravena“. Této nejistotě nepomůže ani nařízené kontrolní volání čas od času (D-VII-4, čl. 18, i).

Aby tedy pozorovatel měl zajištěno, že nepřeslechne volání „Baterie připravena“, pojistí se tím, že požádá anténního důstojníka, aby ho kromě voláním upozornil signalizačními terči, neboli počne spolupráci spojením jednostranným, ač oboustranný styk je navázán.

4. Oboustranný styk někdy z p o m a l u j e spád provádění úlohy. Příklad:

Baterie má provést zničení nepřátelské baterie a je nucena střelbou „při pozorování děla za dělem“ (D-VII-4, čl. 67-72). Pozorování oznámí pozorovatel anténě takto (D-VII-4, čl. 18, b, c):

ma ma lt - . . . - 01 aa hh 055 02 ii 055 chch 101 03 mm 055 bb 04  
ii055 hh 101 - . . . - 01 aa hh 055 02 ii 055 chch 101 03 mm 055 bb 04  
ii 055 hh 101 - . . . -

Tuto dlouhou depeši musí pozorovatel odehrát, než může stanici přepnouti na příjem, aby země potvrdila příjem pozorování:

It It ma -...- sn sn sn -...- sn sn sn

To je v případě, že anténa porozuměla. Co se však stane, když anténa nerozuměla? Vyzve pozorovatele: It It ma -...- ??? -...- ??? -...- a ten musí odehrávat celou depeši znovu.

Při jednostranném radiotelegrafním styku (D-VII-4, čl. 18 c) se zkrátí a tím i zrychlí spád tím, že, jakmile anténa porozuměla, vyloží terč „I“ a pozorovatel ihned potvrdí. Neboli dokud anténa neporozuměla, hraje pozorovatel depeši neustále, ale má zaručeno, že, jakmile mu bylo porozuměno, nemusí celou depeši dohrát, neboť při odehrávání pozoruje přes okraj paluby anténu a vyložení terče ihned zjistí.

5. Dělo. pozorovatel má při střelbě fotografovati. K tomu potřebuje volnosti pohybu. Musí tedy sluchátka vypnouti od přijímače a objeví novou potíž, zaslzení očí pro nepřiléhající brýle (viz za 2).

6. Pracuje-li se oboustranně při střelbě, musí pilot býti naprosto na svém místě jako děl. letec a předpokládá to, že prováděl již větší počet ostrých dělostřeleckých zastřelování a kontrol palby. Důraz kladu na „ostrých“, ježto ta „cvičná“ dělostřelecká zastřelování, která absolvoval v kurse a u leteckých pluků, nelze srovnávat s ostrou střelbou vzhledem k tomu, že to jsou vlastně spojovací cvičení.

Při oboustranném styku pozorovatel především musí věnovati pozornost přijímači a tedy na pilota musí míti naprosté spolehnutí, že pracuje ve smyslu ústní domluvy (D-VII-4, čl. 32). Tomu tak ve velké většině případů není, ježto přicházejí na ostrou střelbu piloti, kteří teprve konají lety, které jsou pro ně předepsány k splnění podmínek na jejich jmenování polními piloty, a jsou tedy při ostré střelbě dělostřelecké „učedníky“.

#### Z á v ě r.

Nejsem v zásadě proti oboustrannému radiotelegrafnímu styku při ostré střelbě dělostřelectva, nýbrž poukazuji jen na některé těžkosti, s nimiž dnes dělostřelecký pozorovatel při oboustranném radiotelegrafním styku pracuje.

Časem jistě se podaří odstranit i tyto těžkosti a tím přestanou i debaty o výhodách a nevýhodách vzájemného radiotelegrafního styku v prospěch oboustranného radiotelegrafního spojení letounu a země.